

Beszámoló Klebelsberg Kunó-ösztöndíj keretében végzett tudományos tevékenységről

Feldolgozott levéltárak és gyűjteményi anyagok

A két hónapos belgrádi kutatóút során a második világháború utáni magyar-jugoszláv kapcsolatok történetéhez legfontosabb diplomáciai iratokat és a külpolitikai döntések előkészítésének dokumentumait őrző levéltár, a szerb (jugoszláv) Külügyminisztérium *Dimplomatski arhiv Ministarstva spoljnih poslova Srbije*, iratanyagát kívántam kutatni.

A teljes ösztöndíjas időszakot a külügyminisztérium levéltárában töltöttem, kiegészítve némi könyvtározással az Egyetemi Könyvtárban (Univertzitetska biblioteka Svetozara Markovića), illetve a Nemzeti Könyvtárban (Narodna biblioteka). A politikai levéltár (Politička arhiva) állagába tartozó fondokat, azon belül is a Mađarska jelzet alatt található tételeket néztem át. Tekintve, hogy a levéltár vezetése nem engedélyezi a digitális fényképezőgép használatát, fénymásolásra, illetve részben a helyszínen történő feldolgozásra (laptopra való begépelésre) kényszerültem. Ez érthetően hosszúra nyújtja a források áttekintését és kigyűjtését. Ennek ismeretében igényeltem a két hónapos ösztöndíjat, aminek végeztével a tavaly megkezdett, de félbehagyott kutatást az 1949-es esztendővel folytatva, sikerült a teljes időintervallumot átnézni 1958-ig. A talált anyag még a tavalyi kutatások fényében is felülmúlta várakozásaimat, s közel 1500 oldal fénymásolt, és mintegy 350 begépelte, részben feldolgozott forrás került a birtokomba. A dokumentumok pontos listáját csatolom.

Aligha meglepő, hogy a legtöbb értékes dokumentum az 1957-es évből került elő. Nagy alaposággal és részletességgel van dokumentálva a kádári berendezkedés megszilárdulása, napi, majd heti szintű részletes hangulatjelentések és a magyar külügyi tisztviselőkkel és pártvezetőkkel folytatott beszélgetésekről részletes jelentések adják ennek az évnak a gerincét.

Több, az általam vizsgált időszak egészére jellemző téma is feltárása is lehetővé vált a kutatásaimnak köszönhetően. Kettőt emelnék ki: a délszláv kisebbség helyzete, illetve a kettősbirtokosság kérdésének rendezése. Mindkét téma nagy súllyal van jelen a vizsgált irat-együttesekben, jelezve a kérdések jelentőségét a belgrádi vezetés szemében. Illetve mindenképpen ki kell még emelnem a két állam közötti határvonal megállapítások és vízügyi kérdések rendezésének dokumentumait, amelyek külön-külön is egy-egy terjedelmes tanulmány témája lehetnek.

További kutatásokra érdemes források és gyűjtemények

További kutatásra érdemes források mindenképpen a Szerb Külügyminisztériumban, *Diplomatski arhiv Ministarstva spoljnih poslova Srbije* őrzött iratok az 1958 utáni évekre, hiszen csak 1958-as évvel bezárólag sikerült feltárnom az iratokat.

Kutatásaimhoz kapcsolódó publikációim és folytatólagos kutatási terveim

Folytatólagos kutatási tervem, hogy a most begyűjtött dokumentumok feldolgozást követően feltárjam az 1959-es és 1960-as esztendőre vonatkozó külügyi iratokat. A Belgrádban eltöltött két hónapos kutatásaimhoz kapcsolódó publikációim elsődlegesen résztanulmányokat jelentenek. Részben elkészült a magyar-jugoszláv határra vonatkozó jugoszláv elképzeléseket dokumentáló forráskiadvány, amelynek megjelentetését a *Századok* folyóirat vállalta (2013/6). Egy másik tanulmányom, *Jugoszláv területi követelések Baranyában a második világháború után* márciusban jelenik meg az Acta Hungarica Universitatis Essekiensis 2012-es évkönyvében. A hosszú távú cél azonban, hogy az összegyűjtött források révén lehetővé váljon a korszak magyar-jugoszláv kapcsolatainak mindkét érintett fél iratanyagán alapuló tényszerű feldolgozása, vagyis egy monográfia Magyarország és déli szomszédja második világháború utáni kapcsolatairól.

Technikai és személyi útmutatás más kutatók belgrádi levéltári kutatásainak előmozdításához

A kutatóknak mindenképpen tanácsos laptoppal felszerelve érkezni Belgrádba, miután annak használatát engedélyezik a levéltárakban. A digitális fényképezőgépek használatát továbbra sem engedélyezik, bár már tavaly jelezték, hogy a kutatók kérésére folyamatban van az engedélyeztetési eljárás, de ehhez nem kell túl sok reményt fűzni. A kutatónak célszerű tervezett kutatása előtt jó egy hónappal felvenni a kapcsolatot a levéltár vezetésével, mert a kutatói engedély megadása továbbra is hosszabb folyamat. Pontosán meg kell jelölni a kutatott témát, időszakot és azt is, hogy milyen célból végzi a kutatást, valamint, hogy mi lesz a várható eredménye. Legtöbbször igényt tartanak egy hazai, szerbiai vezető történész ajánlására is, ettől csak kivételes esetben tekintenek el. Miután az engedélyt megadták, a külföldi kutató privilegizált helyzetben van, abban a tekintetben, hogy fenntartanak részére az egyébként igen kis kutatóteremben egy íróasztalt, s ha megtelik a kutató, akkor a hazai kutatónak kell távoznia.

Pécs, 2013. január 19.